

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2024/27

Karar Sayısı : 2025/38

Karar Tarihi : 11/2/2025

R.G.Tarih-Sayı : 3/6/2025-32919

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 28/2/2018 tarihli ve 7101 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle değiştirilen 292. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Konkordato talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 292. maddesi şöyledir:

“Kesin mühlet içinde konkordato talebinin reddi ile iflâsın açılması:

Madde 292- (Değişik: 28/2/2018-7101/20 md.)

İflâsa tabi borçlu bakımından, kesin mühletin verilmesinden sonra aşağıdaki durumların gerçekleşmesi hâlinde komiserin yazılı raporu üzerine mahkeme kesin mühleti kaldırarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflâsına resen karar verir:

a) Borçlunun malvarlığının korunması için iflâsın açılması gerekiyorsa.

b) Konkordatonun başarıya ulaşamayacağı anlaşıyorsa.

c) Borçlu, 297 nci maddeye aykırı davranır veya komiserin talimatlarına uymazsa ya da borçlunun alacaklıları zarara uğratma amacıyla hareket ettiği anlaşıyorsa.

d) Borca batık olduğu anlaşılan bir sermaye şirketi veya kooperatif, konkordato talebinden feragat ederse.

İflâsa tabi olmayan borçlu bakımından ise birinci fıkranın (b) ve (c) bentlerindeki hâllerin kesin mühletin verilmesinden sonra gerçekleşmesi durumunda, komiserin yazılı raporu üzerine mahkeme kesin mühleti kaldırarak konkordato talebinin reddine resen karar verir.

Mahkeme, bu madde uyarınca karar vermeden önce borçlu ve varsa konkordato talep eden alacaklı ve alacaklılar kurulunu duruşmaya davet eder; diğer alacaklıları ise gerekli görürse davet eder.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 1/2/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme

toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. 2004 sayılı Kanun'un "*Konkordato ile Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırılması*" başlıklı On İkinci Babi'nda konkordato kurumu düzenlenmiştir.

4. Anılan Kanun'un 285. maddesinin birinci fıkrasında, borçlarını vadesi geldiği hâlde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi altında bulunan herhangi bir borçlunun vade verilmek veya tenzilat yapılmak suretiyle borçlarını ödeyebilmek ya da muhtemel bir iflastan kurtulmak için mahkemeden konkordato talep edebileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında da iflas talebinde bulunabilecek her alacaklının gerekçeli bir dilekçeyle borçlu hakkında konkordato işlemlerinin başlatılmasını isteyebileceği belirtilmiştir.

5. Borçlu veya alacaklı tarafından talep edilebilen konkordato, borçlunun çeşitli sebeplerle bozulan maddi durumunun iyileştirilmesini, ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmesini ve borçlarını ödeyebilmesini sağlamayı amaçlamaktadır (AYM, 2021/82, 2022/167, 29/12/2022, § 3).

6. Kanun'un 287. maddesinin birinci fıkrasında konkordato talebi üzerine mahkemenin 286. maddede belirtilen belgelerin eksiksiz olduğunu tespit etmesi hâlinde derhâl geçici mühlet kararı vereceği ve borçlunun mal varlığının muhafazası için gerekli gördüğü bütün tedbirleri alacağı hükme bağlanmıştır. Anılan maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, geçici mühlet kararıyla birlikte konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olup olmadığının yakından incelenmesi amacıyla mahkemece bir geçici konkordato komiseri görevlendirilir. Alacaklı sayısı ve alacak miktarı dikkate alınarak gerektiğinde üç komiser de görevlendirilebilir. 289. maddenin birinci fıkrasına göre mahkemece geçici mühlet içinde borçluya kesin mühlet verilip verilmeyeceği değerlendirilmektedir.

7. Geçici mühlet ve kesin mühletin en önemli etkisi 294. madde uyarınca mühlet içinde ilke olarak mevcut takiplerin durması ve yeni bir takibin başlatılamamasıdır. Bunun yanı sıra 297. madde gereğince borçlunun tasarruf yetkisi de önemli ölçüde sınırlandırılmaktadır. Anılan madde kapsamında borçlunun bazı tasarrufları yapması yasaklanmakta veya konkordato komiserinin iznine tabi kılınmakta, borçlu konkordato komiserinin gözetiminde faaliyetlerine devam edebilmektedir. Borçlunun tasarruf yetkisi tamamen kaldırılarak borçlunun yerine konkordato komiserinin işletmenin faaliyetlerini devam ettirmesine dahi hükmedilebilmektedir.

8. Konkordato mühletinin amacı borçlunun takiplerden korunmuş bir şekilde alacaklılar toplantısı vasıtasıyla alacaklılar ile anlaşarak konkordato yapabilmesine ve konkordatonun mahkemece tasdikine imkân tanımaktır (AYM, 2021/82, 2022/167, 29/12/2022, § 6).

B. Anlam ve Kapsam

9. 2004 sayılı Kanun'un 291. ve 292. maddelerinde mahkeme tarafından kesin mühletin kaldırılacağı hâller düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 291. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde konkordato talebiyle amaçlanan iyileşmenin kesin mühletin sona ermesinden önce

gerçekleştiğinin komiserin yazılı raporuyla mahkemeye bildirilmesi üzerine mahkemece resen kesin mühlet kaldırılarak konkordato talebinin reddine karar verileceği hükme bağlanmıştır.

10. Kanun'un 292. maddesinin birinci fıkrasında da iflasa tabi borçlu bakımından kesin mühletin verilmesinden sonra komiserin yazılı raporu üzerine mahkemece kesin mühlet kaldırılarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflasına resen karar verilecek hâller anılan fıkranın (a) ile (d) bentlerinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda borçlunun malvarlığının korunması için iflasın açılmasının gerekmesi, konkordatonun başarıya ulaşamayacağının anlaşılması, borçlunun 297. maddeye aykırı davranması veya komiserin talimatlarına uymaması ya da alacaklıları zarara uğratmak amacıyla hareket ettiğinin anlaşılması ve borca batık olduğu anlaşılan bir sermaye şirketi veya kooperatifin konkordato talebinden feragat etmesi kesin mühlet kaldırılarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflasına resen karar verilebilecek durumlar arasında sayılmıştır.

11. Fıkranın (b) bendinde düzenlenen konkordatonun başarıya ulaşamayacağının anlaşılması hâli ise itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır. Bu itibarla iflasa tabi borçlu bakımından kesin mühletin verilmesinden sonra kural uyarınca konkordatonun başarıya ulaşamayacağının anlaşılması hâlinde komiserin yazılı raporu üzerine mahkemece kesin mühlet kaldırılarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflâsına resen karar verilecektir.

12. Öte yandan Kanun'un 177 ile 179. maddelerinde alacaklının veya borçlunun talebi üzerine doğrudan doğruya iflas kararı verilebilecek haller düzenlenmiştir. Kuralda ise doğrudan doğruya iflas sebeplerinin gerçekleşme şartı aranmaksızın konkordatonun başarıya ulaşamayacağının anlaşılması hâli resen iflas kararı verilmesi için yeterli sayılmıştır.

13. 292. maddenin ikinci fıkrasında ise iflasa tabi olmayan borçlu bakımından söz konusu maddenin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde düzenlenen hâllerin kesin mühletin verilmesinden sonra gerçekleşmesi durumunda komiserin yazılı raporu üzerine mahkemenin kesin mühleti kaldırarak konkordato talebinin reddine resen karar vereceği belirtilmiştir. Bu itibarla kural iflasa tabi borçlular bakımından iflas sebebi olarak öngörülmüşken aynı durum diğer borçlular bakımından konkordato talebinin reddi sebebi olarak düzenlenmiştir.

14. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında bu madde uyarınca karar verilmeden önce mahkemenin borçluyu, varsa konkordato talep eden alacaklı ile alacaklılar kurulunu ve gerekli görmesi hâlinde diğer alacaklıları duruşmaya davet edeceği hükme bağlanmıştır.

C. İtirazın Gerekçesi

15. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralla konkordatonun başarıya ulaşamayacağının anlaşılması hâlinde konkordato talebinin reddi kararının yanı sıra borçlunun borca batık olmaması durumunda dahi iflasına karar verileceğinin öngörülmesinin kamu yararı ile kişisel yarar arasındaki dengeyi ortadan kaldırdığı, bu durumun mülkiyet hakkını ve hak arama özgürlüğünü ölçsüz biçimde sınırladığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 5. maddesi yönünden de incelenmiştir.

17. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır.

18. Mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır. Bu bağlamda mülkiyet hakkı, maddi varlığı bulunan taşınır ve taşınmaz mal varlığını kapsadığı gibi maddi bir varlığı bulunmayan hak ve alacakları da içermektedir (AYM, E.2024/8, K.2024/126, 27/6/2024, §§ 10, 11).

19. Anayasa'nın anılan maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun semerelerinden yararlanma imkânı verir (AYM, E.2022/128, K.2023/136, 26/7/2023, § 18; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32).

20. Konkordato sürecinde kesin mühlet kaldırılarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflasına resen karar verilmesine imkân sağlayan kuralın -borçlunun malvarlığı üzerinde doğuracağı sonuçlar dikkate alındığında- mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Öte yandan borçlunun mal varlığı üzerindeki tasarruf yetkisine ilişkin düzenlemelerin alacağın tahsili yönünden de belirleyici olduğu açıktır. Dolayısıyla iflasa tabi borçlu bakımından kesin mühletin verilmesinden sonra konkordatonun başarıya ulaşamayacağının anlaşılması hâlinde komiserin yazılı raporu üzerine mahkemece kesin mühlet kaldırılarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflasına resen karar verilmesini öngören kuralın alacaklıların mülkiyet hakkı kapsamında da incelenmesi gerekir.

21. Anayasa'nın 5. maddesinde “Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.” denilmiştir. Buna göre kişilerin ve toplumun huzur ile refahının sağlanması amacıyla hukuksal ilişkilerde belirli bir istikrarı temin edecek, ayrıca kişilerin çatışan temel hak ve özgürlükleri arasında denge kuracak nitelikte düzenlemelerin öngörülmesi de devletin temel amaç ve görevleri kapsamında değerlendirilebilir.

22. Anayasa'nın anılan maddesi insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Devlet, kişilerin mülkiyet hakkından tam anlamıyla yararlanabilmesi ve etkili bir şekilde mülkiyet hakkının korunması amacıyla gereken yasal, idari ve yargısal önlemleri almak zorundadır.

23. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin bu hakka müdahaleden kaçınmasıyla sağlanamaz. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerekli kılar (AYM, E.2021/82, K.2022/167, 29/12/2022, § 17; E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 13; *Eyyüp Boynukara* [1. B.], B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39, 40).

24. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde -özel kişiler arası uyuşmazlıklar ile ilgili olsun ya da olmasın- alacakların tahsilinin düzenlenmesi ve kişilerin alacaklarına kavuşması bakımından etkili bir sistem kurma sorumluluğu bulunmaktadır. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri, karşılıklı hak ve menfaatler dengesine dayanmaktadır. Alacakların tahsiline ilişkin süreç bakımından da durum böyledir. Bu yönüyle devlet alacakların tahsiline ilişkin sistemi kurarken gerek alacaklıların gerekse de borçlu ve üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini gözetmek, kişilerin

mülkiyet haklarının korunması için gerekli tedbirleri almak durumundadır (AYM, E.2021/82, K.2022/167, 29/12/2022, § 21). Konkordato sürecindeki borçlunun alacaklılarının hakları da Anayasa'nın 35. maddesine göre mülkiyet hakkının kapsamındadır. Dolayısıyla bir tarafta alacaklının mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen *alacağı* ile bu alacağın tahsili için başvuracağı borçlunun anılan hak kapsamındaki *malvarlığı* bulunmaktadır (benzer yönde bkz. *Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 71).

25. Maddi durumu bozulan borçlunun ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmesi ve borçlarını ödeyebilmesi amacıyla öngörülen konkordatonun başarıya ulaşması için alacağın vadesi ve/veya borcun ifa edilebileceği oran hakkında alacaklı ve borçlunun anlaşması gerekir. Nitekim 2004 sayılı Kanun'un 286. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde bu hususların konkordato ön projesinde yer alması gerektiği belirtilmiştir.

26. Anılan Kanun'un 289. maddesinin üçüncü fıkrasında 287. maddenin üçüncü fıkrası gereğince görevlendirilen geçici konkordato komiseri/komiserlerinin yazılı raporu alındıktan sonra konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğunun anlaşılması hâlinde borçluya bir yıllık kesin mühletin verileceği belirtilerek kesin mühlet kararı verilebilmesi konkordatonun başarıya ulaşması ihtimalinin bulunması şartına bağlanmıştır.

27. Sosyal ve ekonomik koşullardaki değişiklikler nedeniyle işletmelerin ekonomik varlıklarını yitirme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaları, alacaklılar bakımından alacaklarını tahsil edememe, çalışanlar bakımından ise işlerini kaybetme riskine yol açmaktadır. Bu riskin millî ekonomiyi ve yatırım ortamını doğrudan etkileyeceği açıktır. Bu sebeple konkordatoya ilişkin düzenlemelerde borçlunun, alacaklıların, çalışanların ve ülkenin ekonomik menfaatlerinin korunması ve dengelenmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir.

28. Kuralın gerekçesinde “*Maddenin birinci fıkrasının (b) bendindeki ‘başarıya ulaşma’ ibaresi ile kastedilen haller iyileşmenin veya konkordatonun tasdikinin hiç mümkün olmadığı hallerdir.*” denilmektedir.

29. Kanun'un 291. maddesinde konkordato talebi ile amaçlanan iyileşmenin, kesin mühletin sona ermesinden önce gerçekleştiğinin komiserin yazılı raporuyla mahkemeye bildirilmesi üzerine mahkemece resen, kesin mühlet kaldırılarak konkordato talebinin reddine karar verileceği belirtilmiştir. 305. maddede ise konkordato projesinin tasdik edilebilmesi için aranan şartlar düzenlenmiştir. Anılan maddeler gözetildiğinde iyileşmenin gerçekleşmesi hâlinde konkordato işlemlerine devam edilmeyeceği için kanun koyucunun iyileşme ihtimalini konkordatonun başarıya ulaşma ihtimali kapsamında değerlendirdiği görülmektedir.

30. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 382. maddesinin (2) numaralı fıkrasında çekişmesiz yargı işlerinden sayılan davalar düzenlenmiştir. Bu kapsamda anılan fıkranın (f) bendinin (6) ve (7) numaralı alt bentlerinde konkordato mühletinin verilmesi ve komiserin atanması ile konkordatonun tasdiki çekişmesiz yargı işleri arasında gösterilmiştir. Söz konusu Kanun'un 385. maddesinin ikinci fıkrasında ise çekişmesiz yargı işlerinde resen araştırma ilkesinin geçerli olduğu hükme bağlanmıştır. 2004 sayılı Kanun'un 290. maddesinde konkordato komiserinin görevleri dikkate alındığında kuralla menfaat dengelerinin gözetilerek karar verilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

31. Kural kapsamında kesin mühletin kaldırılması kararıyla birlikte söz konusu mühletin alacaklı ve borçlu bakımından ortaya çıkan sonuçları sona ermektedir. Bu kapsamda borçlunun tasarruf yetkisine ilişkin sınırlamalar kalkarken alacaklılar bakımından mühlet ile beraber duran takipler ve tedbir kararlarına ilişkin hukuki işlemler devam edilebilir hâle gelmektedir. Dolayısıyla

konkordatonun başarıya ulaşmayacağına anlaşılmaması hâlinde sadece mühletin kaldırılmasına karar verilmesi borçlunun malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf edebilir hâle gelmesi sebebiyle alacaklılardan mal kaçırılmasına yol açabilecektir.

32. Kural uyarınca mühletin kaldırılmasının yanı sıra iflasa da karar verilmesi borçlunun alacaklılar aleyhine olası tasarruflarını önleyebilecektir. Bu yönüyle kuralla mülkiyet hakkı bağlamında tarafların çatışan menfaatlerinin dengelendiği anlaşıldığından kuralda devletin bu konudaki pozitif yükümlülüğüyle çelişen bir yön bulunmamaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 5. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 28/2/2018 tarihli ve 7101 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle değiştirilen 292. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 11/2/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI